

«Era un xicot alt, prim, rosset com ella --- al sorpendre'l distret --- fins inspirava llàstima; mes, al entaular-hi conversa --- se *tibavan* ses arrugues a l'impuls d'un permanent somriure, movia's son nas ---», Pons Mass. (*Auca d. l. P.*, II, 20.5); «--- vull fer veure tot l'assortiment que tinc --- de gent reposada: mirin-me aqueix que *tiba!* sembla un regidor, no ho és --- però 'n fa la patxoca ---», EmVilanova (*Esc. Barc.*, 135); «la masovera traspasa --- el mercat --- passa molt digna i molt *tibada* davant dels pollataires, que criden endebades, saluda el ferrer ---», PBertrana (*Herois, O. C.*, 973b7). I en la cançó popular: «--- ton pare et 'gués ben criat / --- / al coll t'haguessen posat / peu i brida, ben *tibada*» (havent-se saltat els mots *al coll* el copista els posà darrere *peu*, MilàF, *Romlo.*, 456B).

Sembla que Noller s'aculli a una frase proverbial en posar, com a títol d'una comèdia, «Qui tant *tiba*, fa dos caps» (títol i frase final, *O. C.* x, 113 i 163.2f.) 'si volem abusar massa d'una situació avantatjosa, tot l'avantatge es desbaratarà = si tibem massa una corda, es trencarà pel mig' (l'heroi conquista una noia bella i rica, però no decidit a casar-se vol allargar massa el festeig, i ella es casa amb un altre: trad. de Turguénev). El parlar familiar, en cat. central ha usat l'imperatiu *tiba!* a manera d'interjecció, com una mena de variant més forta i afectiva, de 'tira!, apa fort!': «—Malviatge la sang! més m'estimaria escurçons que'm pessiguessin! —*Tiba*, noi! Que estàs encès ---», Pous i Pagès (*Per la Vida*, 17.3f.).

Altres accs. no són comunes en el cat. central, però s'enllancen amb aquestes, i ens mostren la vida del mot en el NE., on tenen més ufana: *anar garra tibada* és pròpiament 'amb les cames en tensió' (veg. el cpt. *GARRA-tibat*), que és el que fa el qui corre a més no poder: en plena derrota «los debrissos d'aqueixa armada / corren tots, garra *tibada*, / sercant forats per s'amagar / ---», Saïset (*Catal. d. R.*, 199). Des d'aquí, generalitzant-se, *tibat* pren el sentit de 'rabent, que es mou o cau veloçment': el cotxe públic s'engega a tota marxa «i mentrestant filem [fr. *nous filons*], *tibat* com una fletxa! / El postillon sembla un heretge! / ---», «la pluja sempre cau, *tibada*, / de grella, i de neu, barrejada / ---», id. (ibid., 31, 175). Són usos que, des de Cerdanya, s'estenen al Sud, pel Cardener etc. Erem a les serres encara i havíem d'anar a pendre l'òmnibus a Cardona, quan un pagès ens deia «si volen ser-hi a les 5, ja cal que baixin ben *tibats*» 'a tota pressa', 1954.

En els anys 30 (cf. n. 1) ja arribàvem a la conclusió que devia ser un mot extret d'*estibar* en la forma indicada en la síntesi inicial. La interdependència de les nocions de 'tibat' i 'reblert' es comprova per l'evolució semàntica del cast. *atestar*, en sentit invers, passant del cast. ant. *tiesto* = *tieso* (*TENSITUS) a *ateestado* 'farcit, replè'.

En la nostra llengua, d'una banda, queden encara deixalles, ací i allà, del significat més etimològic de replició. Les grans neus s'acabaven de fondre a primers de juny, i observant el curs del Querol em deia el muntanyenc cerdà: «el riu baixa *tibat*», perquè anava ple,

curull, fins al cim dels marges (Porta, 1959). D'altra banda hi ha accs. que han tirat cap a d'altres vies, partint, però, d'aquella.

En Francesc de B. Moll, en una nota del *BDLC* (XIII, 121), no acabava de creure que pogués venir de STĪPARE (com havia indicat vagament Spitzer, *LexikK*, 58, cf. *BDC* VIII, 64) perquè a Mallorca *tibar-se* vol dir «caure una cosa damunt una altra i aplegar-la davall». Però els exemples que posava eren de *tibar-se* la llosa, o el filat, damunt de l'ocell: ara bé, ell mateix explicava que el caçador «de beurada» fa que «els filats se *tibin*», «pagant tirada a la cordellina»; i per aquí s'arribava al sign. mallorquí; d'aquí vénen les *lloses tibes* de la caça dels tords de JnRosselló (infra), i cf. infra *l'atipar* carros de la rondalla de l'Arxiduc; afegim-hi que la caiguda d'unes coses, o una capa de coses, damunt d'altres, és també això, no gaire menys que l'estiba de mercaderies.

Una altra derivació semàntica desviada tenim en un ús valencià (i també estès cap al castellà): «*tibar*, entre fusters: sofrir: recibir el golpe por la parte opuesta de la tabla que se clava, poniendo la azuela etc.; *tibant*: sufriendo», Escrig. GaGirona en la variant «*ativar*: refermar per darrere d'un clau que 's rematxa, un altre martell o altre cos dur, perquè 'l clau quede ben apretat» al Maestr., PnaCast. i Val. Això s'enllaça, alhora, amb el sentit de 'mantenir en tensió', propi del *tibar* del Princ., i amb el de posar uns coses sobre les altres, propi de STĪPARE o *estibar*, i del *tibar* mallorquí; justament *estibar* apareix amb el sign. valencià de 'empènyer' (que deu ser propi del Sud val., no constant més que per Valor-Giner, 1955).

En cast. no es pot dir que existeixi, si bé hi ha un mot de forma i acc. semblant que no pertany a l'ús comú i central de l'idioma. Però heus aquí el que hi ha consignat en el *DCEC/DECH* (ESTIBAR): «*Atibar* 'sofrir: oprimir fuertemente con alguna herramienta la parte de una pieza de madera o de hierro opuesta a aquella en que se golpea para encajar otra, fijar un clavo, etc.'» [que com a «americà» examina Cuervo, *Dicc. Constr.* I, 1886, 749];² «verbo formado con sustitución de *es-* por *a-*, por haberse percibido aquella sílaba como si fuese el prefijo negativo o extractivo procedente de *EX-*, de significación inadecuada para el caso».

En una altra tècnica el sentit castellà de *atibar* resta més pròxim al de STĪPARE: «rellenar con zafras, tierra o escombros las excavaciones de una mina que no conviene dejar abiertas» [DAcEsp. 1912]. «De *atibar* es deriv. en *-orrar, atiborrar*» [como voz vulgar en Ayala, 1693, vid. Gili, *Tesoro*; DAut. ejs. posteriores en Cuervo, *Dicc.* I, 749a]; junto a *atiborrar*, variante *atiburrar* empleada en Bogotá y en C. Rica: Cuervo, *Apunt. Bog.* (y más variantes en G. de Diego, *Contr.*, 158, § 567); comp. alto-santand. *atibazar* refl. «obstruirse el esófago por la comida, por un golpe o por el miedo» (BRAE xxv, 385, bc. roncalès *entiparratu* «estreñirse (hablando de bestias)» (Azkue); arag. de Alquézar «*entiparrau*: indigesto, ahito» (Arnal Cavero); y con otro prefijo *entibar* 'estribar (en Ar.